

13:6-8 Me, too

1. Abarbanel to Shoftim 13:7

והנה הוסיפה לומר "עד יום מותו", כדי להפחיד את מנוח לומר שאם יעבירה על הנהגת המלאך מיד ימות הנער אשר בבטנה, ולכן ראוי שיהיה זריז בשמירת הנהגה כדי שיחיה ולא ימות, ולכן לקחה זה ממה שאמר "כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן", ומאשר זכר ההתחלה ולא הסוף חשבה שיהיה נזירותו תמידי עד יום מותו. והיא היתה באמת מחשבה צודקת כפי הדין.

She added "until the day of his death" to frighten Manoach, saying that if he would have her violate the *malach's* decree, the youth in her womb would die. Therefore, he should be zealous in guarding these practices, so that he would live and not die. And so she took this from his statement, "the youth shall be a *nazir* of Gd from the womb." He mentioned the start and not the end, and so she thought that [the child] would be a *nazir* eternally, until his death. And in truth, this was a logical conclusion.

2. Midrash, Vayikra Rabbah 1:1

אשתו של מנוח מה היתה אומרת לו "הנה איש אלקים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלקים", כסבורה בו שהוא נביא ואינו אלא מלאך. What did Manoach's wife say to him? "Here, a man of Gd came to me, and his appearance was like the appearance of a *malach* of Gd." She thought he was a prophet, but he was only a *malach*.

3. Malbim to Shoftim 13:6

היתה מסופקת אם הוא איש או מלאך, ר"ל מצד היותו מלוכב בחומר הוא איש האלקים, ומצד יראתו הוא כמלאך. She was unsure whether he was man or *malach*. Because he was clothed in matter, he was a man of Gd. But he was awe-inspiring like a *malach*.

4. Midrash, Bamidbar Rabbah 10:5

"ויאמר מנוח עתה יבא דברך" - אמר לו מנוח עד כאן ששמעתי מן האשה והנשים אינם בנות הוראה ואין לסמוך על דבריהן, אבל עתה יבא דברך, מפיו אני רוצה לשמוע שאיני מאמין בדבריה שמא חלפה בדבריה או פחתה או הותירה. "And Manoach said, 'Let your words come true now.'" Manoach told him: Until now I have heard from the woman, and women do not teach halachah and one cannot rely on their words. Now, let your words come; I wish to hear from your mouth, for I do not trust her words. Perhaps she changed it in her words, or she subtracted or added.

5. Malbim to Shoftim 13:8

שהמלאך לא באר רק הנהגת האשה ולא למד אותם הנהגת הילד (בפרט שהיא לא ספרה לו מ"ש מורה לא יעלה על ראשו), ולכן בקש שיבא שנית להורות הנהגת הילד בפרט שהיא נזירות חדשה...

For the *malach* explained only her conduct, and did not teach them of the child's conduct (especially as she didn't tell him what the *malach* said, "A razor shall not go on his head"). Therefore, he asked that he come back to teach them the child's conduct, especially as this was a new form of nazirism...

13:9-14 A second visit

6. Abarbanel to Shoftim 13:12

שאל שיגיד לו העתיד והנפלאות אשר יעשה אחרי הגדל הנער הזה. אחרי אשר הקל יתברך מולידו על דרך נס ושגור שיהיה נזיר ושיהיה נזירותו מן הבטן, שבלא ספק כל זה יורה על היותו נולד לתכלית מה.

He asked that the *malach* tell him the future and the wonders he would do when the youth would grow up. Since Gd had produced him miraculously and decreed that he would be a *nazir*, and that he would be a *nazir* from the womb, without a doubt this must indicate that he would be born for some purpose.

7. Abarbanel to Shoftim 13:6

הטעם שלא בא המלאך אל מנוח ובא אל האשה הוא להיותה אליו יותר מוכנת בשכלה ובחכמתה, כי כן תראה שכאשר אמר מנוח "מות נמות כי אלקים ראינו", הנה היא בחכמתה הודיעו מה שלא היה הוא יודע...

The *malach* did not come to Manoach, and he came to the woman, because he felt she was more ready in her intellect and wisdom. You see this when Manoach said, "We will die, for we have seen *Elokim*," she told him in her wisdom that which he did not know...

8. Midrash, Bamidbar Rabbah 10:5

"ותמהר האשה ותרוץ וגו'" מלמד שכל מעשה הצדיקים במהירות.
"מכל אשר אמרתי אל האשה" - לחלק כבוד לאשה ולחבבה בעיניו.

"And the woman rushed and ran" – This teaches that all of the deeds of the righteous are done quickly.

"From all I told the woman" – To give the woman honour and make her beloved in his eyes.

9. Midrash, Vayikra Rabbah 9:9

גדול שלום שדברו הכתובים לשון בדוי בנביאים, בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו, שנאמר (שופטים יג) "הנה נא את עקרה ולא ילדת והרית ויולדת בן," אבל למנוח לא אמר כן אלא (שם) "מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר."

Peace is great, for the text spoke falsely in the prophets to create peace between husband and wife. 13:3 says, "You are *akarrah* and you have not given birth, etc." but he did not say this to Manoach in 13:13, but only, "From all I told the woman, you should be careful."

10. Midrash, Bamidbar Rabbah 10:5

הודיעה שהיא עקרה ולכך לא ילדה כדי לשום שלום בינה לבין בעלה לפי שהיתה מתרעמת על מנוח בעלה על שלא היתה יולדת... אבל מה שאמר לה "הנה נא את עקרה" לא גלתה לו שלא רצתה לגלות קלקולה.

He told her she was an *akarrah* and therefore she had not given birth, to put peace between her and her husband. She would complain to Manoach, her husband, because she had not birthed children... But she did not tell her husband the words, "You are *akarrah*", for she did not wish to divulge her problem.

11. Talmud, Berachot 61a

מנוח עם הארץ היה דכתיב "וילך מנוח אחרי אשתו." מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב "וילך אלקנה אחרי אשתו" וגבי אלישע דכתיב "ויקם וילך אחריה" הכי נמי אחריה ממש? אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה, הכא נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה.

Manoach was an *am ha'aretz*, as it says, "And Manoach walked after his wife." Rav Nachman bar Yitzchak challenged: Then regarding Elkanah, "And Elkanah walked after his wife," and Elisha, "And he arose and walked after her," does that mean literally "after her"? Rather, after her words and her counsel – and so here, after her words and her counsel.

13:15-20 A gift for the visitor?

12. Bereishit 32:30

וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שְׁמִי ויאמר לְמָה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי ויברך אתו שָׁם:

And Yaakov asked, saying: Please tell me your name! And he said: Why do you ask my name thus? And he blessed him there.

13. Abarbanel to Shoftim 13:15-16

כאשר ראה מנוח שהיה המלאך מקצר בדברים ורוצה להפטר משם, חשב להאכילו ולתת לפניו סעודה באופן שיתעכב שם ומתוך האכילה יגלה לו דברים ממה שיהיה. וזהו "נעצרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים."... ואפשר לפרש עוד שמנוח אמר "נעצרה נא אותך" ובוזה היה מורה אנושותו [של המלאך], כמי שמזמין רעהו לסעודה, ומצד אחר אמר "ונעשה לפניך גדי עזים" שהוא הלשון נופל על הקרבן לגבוה...

When Manoach saw that the *malach* abbreviated his speech and wished to leave, he thought to feed him and place before him a meal to delay him, such that in eating he would reveal some of the future. Thus he said, "We will halt you, and we will prepare before you a young goat."... And one could explain further that Manoach said, "We will halt you," meaning that it is a person, like inviting a friend for a meal, and on the other hand he said, "And we will prepare before you a young goat," which is language relevant for offering a *korban* above.

14. Midrash, Sifri Bamidbar 42

לא השם שנקרא עכשיו נקרא הוא לאחר זמן וכן הוא אומר "ויאמר אליו מלאך ד' למה זה תשאל לשמי והוא פלאי" (שופטים יג יח) - איני יודע לאיזה שם אני מתחלף.

The name it is called now is not the name it will be called later. And so "And the *malach* of Gd said to him: Why would you ask my name? It is my wonder." I don't know to what name I will be switched.

15. Targum Yonatan, cited in Radak to Shoftim 13:18

וי"ת "והוא מפרש" וכן תרגום "כי יפליא" "ארי יפריש", וענינו מופרש ומובדל מדעתך אותו:

And Yonatan translated "And it is *mefarash*", as is the translation of "*Ki yaffli*" "When *yafreish*". It means distinct and separate from your knowledge.

16. Ralbag to Shoftim 13:20

ואולי לזאת הסבה לא רצה הנביא לגלות שמו כי אז לא היו מאמינים מאד בנביאים כי דבר ד' יקר אז. ולהוסיף להם האמנה בדבריו העלים מהם מי הוא:

Perhaps this was why the prophet did not wish to reveal his name, for at that time they did not place great faith in [those who claimed to be] prophets, for the word of Gd was rare. To increase their confidence in his words, he hid his identity.

17. Malbim to Shoftim 13:18

וגם שמי פלאי, לא ידעוהו שוכני חומר. וגם כיון כי שם המלאך הוא לפי שליחותו, והוא נשלח ברגע זו לעשות פלאות כמ"ש "ומפליא לעשות", והיה עתה שמו פלאי. וחז"ל ברבה נשא (במ"ר י:ה) פי' שהיה שמו פלאי ע"ש הנזירות, דכתיב (במדבר ו:ב) כי יפליא לנדור נדר:

And my name is also my wonder – physical beings cannot know it. He also meant that the name of a *malach* suits its mission, and he had been sent at this instant to perform wonders, as it says in 13:19, and so his name was now "my wonder". And our Sages (Bamidbar Rabbah 10:5) explained that his name was *Peli* because of the *nezirut*, as Bamidbar 6:20 says, "When one is *maffi* to take a vow [of *neziruf*]."

18. Talmud, Zevachim 119b

בשלמא למ"ד זו וזו [מנוחה' ונחלה'] ירושלים אבל שילה הוה שריא במות, היינו דכתיב "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לד'." אלא למ"ד זו וזו שילה ובמות הוה אסירן, מאי "ויקח מנוח"? הוראת שעה היתה.

It's fine if *menuchah* and *nachalah* refer to Jerusalem, but in Shiloh they were permitted to use private altars, thus "And Manoach took a young goat, etc." But per the view that these are both Shiloh and private altars were prohibited, what is the meaning of "And Manoach took"? It was a temporary ruling.